

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Proteus ofte Minne-beelden verandert in Sinne-beelden

Cats, Jacob

Rotterdam, 1627

X. Captis oculis capiur bellua

urn:nbn:de:bsz:31-101049

OVID. **N**on bene conveniunt, nec in una sede morantur.
 METAM. 3. **M**ajestas & amor.

MANTVAN.

Quisquis amat, servit; sequitur captivus amatam,
 Fert domitâ cervice iugum, fert dulcia tergo
 Verbera, fert stimulos, trahit & bovis instar aratrum.

Verwon-

GHy sult een leeuwe selfs haest maecken u ghevanghen,
Verwint hem maer het oogh. Soo eens de soete wanghen
Van eenigh aerdigh dier verblinden u ghesicht,
Ach! van een dapper man en blijfje maer een wicht:
Al treets' u op den neck, ghy sult haer trotsheyt lyden;
Al spouts' u inden baert, ghy sult de gramschap myden;
Wat dienter veel gheseyt? al waer oyt minne quam,
Daer wort de selste leeuw soo mack ghelijck een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

M*Ox leo captus erit, si lumina capta leoni:
Si nescis, oculis vincitur omnis amans.
Sensibus ergo tuis ubi dulcis inhaesit imago,
Perque oculos intrans corde refedit amor,
Mox domitâ cervice jugum, gratosque labores,
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
Et licet aut leo sis, aut tigride seviror orbâ,
Accipies leges, quas tibi dicat amor.*

*Par des yeux les deux fenestres:
Darts d'amour deviennent maistres.*

QVand on jecte au lion un drap dessus la teste,
La veue luy prenant, on prendra tost la beste;
Farouche nul serâ quant il est pris aux yeux,
Apprivoisé seras, si tu es amoureux.

H

Is 'oogh

Js 'toogh verrast, 'beest is in last.

BEsiet, het moedigh dier de Leuwe staet ghebonden;
 Om datmen synen aert ten lesten heeft ghevonden:
 Ach! Sampson is ghevat, om dat sijn machtich haer
 Wert, door een ontrou wijf, zyn vyant openbaer.
 Wil yemant inder haest syn vyandt overwinnen,
 Die leere sijnen gront en aenghebore sinnen.
 Want soo hy dat gheheim ten vollen weten kan,
 Daer is gheen twijfel aen hy isser meester van.

Primo vincuntur oculi.

V*incere si servum cupis, & vincere leonem,
 Fac oculos vincas, & leo victus erit.
 Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
 Ferreaque horrendo fulminat ære seges,
 Dux oculos visu, dux murmure territat aures
 Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
 In pugnis oculi primum vincuntur, & aures:
 Lumina qui potuit vincere, victor abit.*

O'œil gagné, corps perdu.

L'Oeil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:
 Le chef d'armée ainsi fait cœur a sa partie,
 Par monstres non cognus, ou quelque aspect hideux.
 Il gaignera le cœur, qui a gagné les yeux.

OCVLI

Movent ac turbant homines non res, sed, quas de rebus habent, opinionēs: prima ista notiones mirum est quantum valeant; nec animos semel praesudicio occupatos facile quis in integrum restituat. Novum imperium inchoantibus utilem esse clementia famam; invidiosumque principem seu bene seu male facta premere, prudenter notat Tacitus. Valet hoc sane etiam in rebus privatis. Recens conjugatos discordias, ut scopulos, vitare jubet Plutarchus, ne videlicet similitas praematura animos, antequam coaluerint, dissolvat. Qui amoris scita tradidit, amanti, primis praesertim alloquijs, ut Domina oculis ac auribus blandiatur, vehementer incumbendum putant. Scivit id, ac in usum deduxit Venus, apud Virg. quid enim Dea nescit amoris? ideoque Aeneam suum primo aspectu Didoni os humerosque Deo similem videndum exhibuit. Eodem stratagemate Iuditha primo vigiles, mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvenit. Ut vidit, ut perijt, usque adeo.

DE menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet soo seer door 'de dinghen selfs, als door de inbeeldinge die sy vāde selve in't hooft krijgen. 'tIs te verwonderen wat den eersten inval by yder een van ons al vermach, want so haest wy eens zijn inghenomen, en konnen wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince seyt Tacitus, die eerst aen't rijk comt, ist oorboir voor eē genadich en goeder-tieren Vorst by den gemeenen roep gehouden te werden. Voor een man die nieuwelijcx eē jonge vrouwe getrouwt heeft seyt Plutarchus, ist geradē alderley scherphēy te schouwē, om de inbeeldinge van haer teergemoet t'hemwaerts te treckē. Die vande liefde handelē, schryven 'teerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge kracht toe om hartē te stelē. Met desen treck heeft Venus de oogen van Dido, inde eerste vertooninge van harē Aeneas, Iudith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster gesichte vervoert en ingenomē. Letter op die't aengact.

TACIT. DE MORIB. GERM.

Primi, in omnibus praelijs, oculi vincuntur.

Lipf. Doct. Civil. lib. 5. Cap. 16.

Clamor repentinus aliquis, aut imago, aut aspectus fugā saepe exercitum implevit: & hac talia magis, quam

gladius, consternant hostem, videbisque militem vanis & inanibus magis, quam justis formidinis causis moveri.

LIVIVS.

Nihil tam leve est, quod non magne interdum rei momentum faciant.

H 2

MATH.

*Jndien u ooghe boos is, soo sal u gheheele lichaem
duyster wesen.*

AL is de felle Leeuw de koninck vande dieren,
En dat hem al het wout en alle menschen vieren,
Wint yemant niettemin het ooghe van het beest,
Sijn lijf is sonder kracht, zyn herte sonder gheest.
Siet! wat het oogh vermagh; het oogh heeft vreemde krachten,
En over ons bedrijf, en over ons ghedachten,
O! sooje tucht bemint, en schouwt den vuylen brant,
Hout doch het dertel oogh gheduerigh inden bant.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Q*ui modo liber erat, victis leo servit ocellis:
Quisquis es, à victo lumine, victus eris.
Credite, peccati sunt lumina nostra fenestra,
Hac & avarities, & levis intrat amor.
Pande fores, subit hostis, & omnia cade cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni servum vitij subdere pectus ames.*

Regarde que la lumiere qui est en toy, ne soyent tenebres.

LE fin-rusé veneur le grand Lion attrape,
En luy gagnant les yeux, d'un voile de sa cappe;
Combien des braves gens sont par leur yeux frappez!
Noz yeux, helas! nous sont fenestres de pechez.

NEQVI

Serpenti, loco angusto insinuare sese dum conatur, si caput modo usquam detur immittere, protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput, id est, primam peccati suggestionem, si admittemus, ilico ad ipsa cordis penetralia malum praecurret. His & alibi principijs abstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobaas existare novimus, quibus, tanquam per gradus, in caelum enitimur: in via est quaedam declivis ac prona, qua lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius; quoties aliquem in scelus aliquod pellicit, non statim formatum, ac suis depictum coloribus id ipsum proponit, sed à parvis serè inijt, non tam malus, quàm ad malum insensibili quodam modo vergentibus, rem orditur, atque ita sensim alterius progrediendo, id quod intendit, patrat. Nemo repente fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult, si recta eo tendat, horrebit vel nomen sceleris bonus rex, otium itaque primo suggerit, ac torporem, mox oculum nequam hinc adulterium, denique, istis promissis, ut necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est, amat asseclam.

Als haer de Slanghe door een enghe plaetse wil indringhen, kan sy maer het hoofd daer in krijghen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. 't Gaet even soo met de oude Slanghe, den Duyvel, de welcke ons soo verre open vindende, dat hy maer de begintfelen der sonde daer in kan vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by voeghen. Daer is wel een Iacobs-ladder, om opwaerts ten Hemel te klimmen, maer daer is mede een nederhellenden wech, leydende ten verderve. Den Duyvel, uyt zijnde om yemant te verlocken, ghebruyckt gantsch kleyne, ende nauelijck yet van het goede afwijckende begintfelen, glijdende alsoo, onghoevelijcker wijse, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een dootflager maecken, berijt hem voor eerst met het sacht toomken van ledicheydr, maer verweckt daer by in hem, een krielen fin, vuylen lust, overspel, en ten laetsten den dootflach ielss, schier als een nootwendigh gevolg van't voorgaende. De sonde is trots van aert, sy en wil niet alleen gaen, sy moet t'elcken den eenen laquay of den anderen achter haer steert hebben. Elck dan, die alle fonden niet wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen. 't Is ghevoechlijcker, seyt den borgher, een moerwilligen gaff de deure voor 'thoost te sluyten, als inghelaten zijade, hem uyt te jagen. 't Is voorsichtelijcker, seyt den krijgsman, des vyants inganck te beletten, als binnen landts met hem te oorloghen. 't Is wijffelijck gedaen seyt den medecijn, de sieckten in haer begintfelen te bejegenen. 't Is goet, seyt den lantman, de schapen voor den dam te schutten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de sonde al in hare gheboorte den neck te breken.

LVC. II. 34.

Lucerna corporis tui, est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebra sint.

NILVS IN SENTENT.

Cohibe oculum: cum enim non at tenderis, circum volvitur. Munito aures & oculos, per illa enim ingrediuntur omnia tela malitiae.

H 3

MITE